

JESS WALTER

ENGEL VAN ROME

'Ongekend ontroerende fictie... De verhalen getuigen
van een wonderschone inventiviteit.' - NEW YORK TIMES

Engel van Rome

INKIJKEXEMPLAAR

INKIJKEXEMPLAAR

JESS WALTER

Engel van Rome

Vertaald door Nicolette Hoekmeijer

INKIJKEXEMPLAAR

INKIJKEXEMPLAAR

MR VOICE

Moeder was echt een stuk. Ze was zo mooi dat mannen midden op straat bleven staan om haar na te kijken. Als klein kind zag ik die mannen vanuit mijn ooghoek en keek ze recht aan, mijn hand nog in die van haar. Soms vroeg ik me af of de lonkende man mijn vader was. Maar ik geloof dat die mannen mij niet eens zagen staan. En mijn moeder zag die mannen niet staan, of deed alsof ze ze niet zag staan, of zag ze inmiddels niet meer staan. Ze trok me aan mijn hand mee de Crescent in, of de Bon Marché, of naar de fontein bij Newberry's – waar we die dag ook maar naartoe gingen. 'Kom Tanya, niet teuten.'

Dat had het motto van mijn moeder kunnen zijn in 1974: niet teuten. Ik was destijds negen, en moeder eenendertig. Ze had altijd wel vier of vijf verschillende vriendjes; ze streepte ze ook weer van haar lijst, als verdachten in een moordzaak. We woonden in een klein appartement boven een juwelierszaak, waar moeder de klanten hielp. Volgens mij dacht de eigenaar dat mannen niet moeilijk zouden doen over het aantal karaat als mijn lange, adembenemende moeder, in minirok, over hun schouder meekeek. ('O, schitterend. Uw vrouw boft maar.') Ze zat nooit verlegen om een afspraakje, ging minstens drie of vier keer per week uit. De vriendjes werden aangeduid met hun beroep. 'Ik heb vanavond een afspraakje met de piloot', klonk het dan vanuit een wolk haarlak, of met een laatdunkende blik: 'Ik ga met de advocaat naar Sea

Galley.’ Als moeder een afspraakje had, liet ze mij alleen thuis en dan moest ik voor mijn eigen eten zorgen en zelf naar bed gaan. Maar ’s ochtends, als ik wakker werd, was ze er altijd, al moest ze soms nog haastig de piloot of de advocaat de deur uit werken. Als een van de mannen was blijven slapen, hoopte ik altijd dat hij nog wat langer zou blijven, maar de volgende dag was hij steevast weer verdwenen en was zijn plaats ingenomen door een brandweerman of accountant.

Totdat moeder het op een dag voor gezien hield met de afspraken. Ze liet weten dat ze ging trouwen met een van de mannen, iemand met wie ze voor zover ik wist maar drie keer uit was geweest: Mr Voice. Het was een kleine, energieke man met uitpuilende ogen en vrij lang, grijzend haar, dat modieus was geknipt. Stevige bakkebaarden omkransten zijn gezicht en over zijn brede voorhoofd zwierde een dunnende lok.

‘Ga je met h m trouwen?’ Ik was in de war. Moeder had altijd gezegd dat op een dag mijn vader zou terugkomen, dat hij haar ‘ware liefde’ was, dat zij ‘iets heel speciaals’ hadden en dat al die andere vriendjes domweg ‘plaatsvervangers’ waren, in afwachting van zijn terugkeer. Ik kon me mijn vader niet herinneren en zij wilde het niet over hem hebben – of hij nog leefde en wie hij was – maar soms kreeg ze ineens zo’n afwezige blik in haar ogen en zei dan dingen als ‘We zullen altijd samen zijn’ en ‘Hij komt wel weer terug.’ Ze probeerde gewoon de tijd te overbruggen tot het zover was, had ik altijd gedacht. Maar toen ineens was daar Mr Voice.

‘En mijn vader dan?’ vroeg ik. We waren bezig ons appartement in supermarktdozen te pakken.

‘Je vader?’ Ze glimlachte liefjes. ‘Dit heeft niets met je vader te maken. Ik wil gewoon een gezin, een thuis voor ons.’ Wacht even. Deed ze het voor mij? Ik hoefde echt geen gezin; ik wachtte liever op mijn vader.

Ze zette de borden die ze in een doos had willen doen op de grond en streek het haar uit mijn gezicht. ‘Luister goed, Tanya. Je bent een heel mooi meisje. Je zult uitgroeien tot een prachtige vrouw. Wat ik nu zeg zul je pas later begrijpen, maar zo’n uiterlijk is als een bankrekening. Je kunt je hele leven blijven sparen, maar op een dag zul je het geld ook moeten gebruiken. Begrijp je wat ik bedoel?’

Het was de enige keer dat ik moeder op zo’n manier over haar uiterlijk heb horen praten. Op de een of andere manier kreeg ik er buikpijn van. Ik zei dat ik het begreep. Maar dat was niet zo.

Of misschien toch wel.

Mr Voice was destijds vijftig, bijna twintig jaar ouder dan mijn moeder. Hoewel hij Claude Almond heette, kende iedereen – en dan bedoel ik ook echt iedereen – hem als Mr Voice. Dat was de naam op zijn visitekaartje, de naam in het telefoonboek, de naam op het grote uithangbord van zijn studio, de naam waarmee hij op straat werd aangesproken door mensen die probeerden zijn diepe basstem te imiteren: *Hey, Mr Voice*. In de zomer van 1974, toen mijn moeder met hem trouwde, was Claude een beroemdheid in onze stad. Je hoorde hem op alle radiozenders die we maar konden ontvangen, in tv-reclames, bij openbare gelegenheden en bij spelprogramma’s die hij presenteerde. De basstem van Mr Voice legde het dagelijks leven vast in Spokane, Washington.

Op zoek naar een luxe AM/FM-draaitafel-8-track-stereo-speaker-sound met psychedelische lampen die het ritme van de muziek volgen? Kom naar Wall of Sound Waterbed op East Sprague, naast de Two Swabbies.

Ook deze week is er weer een Starlight Stairway, in levendige kleuren, bij Boyle Fuel – ‘If you need coal or oil, call Boyle.’

Dit weekend in het Spokane Raceway Park weer de allergrappigste auto’s van de westkust – Kettle’son’s Mad Dog Dodge

Dart, Kipp's Killercuda en de Aqua Velva Wheelie Truck van Burns. Je weet niet wat je hooooooooort.

Allemaal Mr Voice.

Zelfs nu nog staat hun huwelijk me helderder voor de geest dan mijn eigen twee huwelijken: moeder droeg een magenta mini-jurk en ze had mij in een bijpassend jurkje gestoken – achteraf gezien niet echt gepast voor een negenjarige. ‘Volgens mij kan iedereen mijn ondergoed zien’, zei ik.

‘Jij draagt tenminste ondergoed’, zei ze, terwijl ze haar eigen rok naar beneden sjoede. Ons lange bruine haar zat ook hetzelfde: sluik, alsof iemand stroop over ons hoofd had gegoten, en met een haarband hoog op het voorhoofd, de pony glanzend en strak gekamd. Ik mocht voor het eerst lippenstift dragen: een roze laklaagje, waardoor mijn lippen net twee kaarsen leken. Ik was moeders enige bruidsmisje. Claude had vier kinderen uit zijn eerste huwelijk, maar alleen de jongste, Brian van zestien, stond aan zijn zijde, in een chocoladekleurige smoking die paste bij de smoking van zijn vader. Hij had van die dromerige ogen, achter een grote bril met zwart montuur, en een bos haar als een golf die op het punt staat om te krullen.

Ze trouwden tegen het einde van de wereldtentoonstelling van 1974 in Spokane – Claude was zo beroemd dat er verslag van werd gedaan op televisie en dat er een foto verscheen in *The Spokesman-Review*, met als ondertekening: *Plaatselijke radiopresentator trouwt tijdens Expo*. De bruiloft vond plaats in een klein arenatheater op Canada Island, en de ceremonie werd voltrokken door een vriend van Claude, die rechter was.

Terwijl we wachtten op de komst van de bruid, rookte Claude een pijp, in zijn chocoladebruine smoking met wit plissé-overhemd. Hij stond te praten met een paar zakenmannen in grijs pak toen hij mij in het oog kreeg. Hij kwam naar me toe en nam me van top tot

teen op, met die uitpuilende ogen van hem. ‘Hoor eens, Tanya’, baste hij. ‘Ik begrijp dat dit allemaal heel snel voor je is gegaan. Laat duidelijk zijn dat ik niemands plek probeer in te nemen. Je hoeft me echt geen papa te noemen. Zeg maar Claude, als je wilt. Of Mr Voice.’

Het was het eerste echte gesprek dat we voerden en het bracht me in verwarring – de alomtegenwoordige radiostem die zei dat ik hem geen papa hoefde te noemen. Vervolgens drukte Claude een kus op mijn kruin en ging terug naar de mannen in pak.

Ik hoorde een stem achter me, een imitatie van Claudes zware bas. ‘Hoor eens, hoe je ook mag heten.’ Ik draaide me om. Het was Claudes zoon, Brian, die een geoefende imitatie van zijn vader ten beste gaf. ‘Zeg maar Eikel, als je wilt. Of Halve Zool.’ Toen glimlachte hij en trok een gezicht.

Mama en Claude hadden hun eigen huwelijksbelofte geschreven, newage-hippiegewauwel over dat ze elkaars ‘maatje en muze’ waren, en dat ze niet alleen één waren in hart en ziel, maar ‘in elk gevoel en elke vezel’ – en dan niet tot de dood hen scheidde, maar ‘zolang we groeien en gloeien’.

De rechter verklaarde hen man en vrouw; ze gaven elkaar een ongemakkelijk langdurige kus en liepen vervolgens onder applaus door het gangpad. Ik sjarde wat aan mijn rok en volgde hen, samen met mijn nieuwe stiefbroer, die me heel galant zijn arm bood. Ik haakte mijn arm in de zijne. ‘Let maar niet op mij,’ zei Brian, ‘ik word kotsmisselijk van bruiloften.’

Claude had een grote, ruime bungalow aan de rand van South Hill, het deel van Spokane waar het oude geld zat. Een grote open leefruimte met open keuken en een ingebouwd hifisysteem dat was verbonden met intercoms in elke kamer. Hij was verzot op dat intercomsysteem. In dat huis met die dunne muren kon je elk woord horen, maar evengoed stond Claude erop de intercoms te gebruiken.

Als ik zat te lezen, of met mijn poppen speelde, hoorde ik ineens ge-
kraak uit de luidsprekers komen, en daarna: ‘Tanya, ben je klaar met
je huiswerk?’, ‘Tanya, *Wild Kingdom* is net begonnen’, ‘Tanya, het
eten is klaar, rosbief.’ We aten in een mauve keuken met uitzicht op
een babyblauwe, verzonken woonkamer met hoogpolig tapijt. Aan
de andere kant van de ruimte was een gang met drie slaapkamers: de
slaapkamer van mama en Claude, mijn slaapkamer en de kamer
waar, om het weekend, Brian sliep.

Het huis had een puntdak en in het midden liepen de muren niet
helemaal door tot aan het plafond – dat intensiverde het gevoel
van een open ruimte en enkele van mijn ergste jeugdherinneringen.
De combinatie van Claudes vocale kracht en de jarenzeventig-
architectuur betekende dat ik in het eerste jaar van hun huwelijk
letterlijk alles kon horen wat zich afspeelde in de ouderlijke slaap-
kamer, tot in de meest onsmakelijke details. Claudes stem moet
een sleutelrol hebben vervuld bij hun voorspel, want hij voorzag
hun seksleven van een soortgelijk commentaar als de zondagse
stockcarraces.

‘Kom maar lekker deze kant op wiegen met die rijpe tomaten
van je... Mmm, schatje... Yeah, laat Mr Voice zijn hippiemeisje
maar eens goed pakken...’

Kennelijk hield Claude ook van rollenspellen, want soms ving ik
uit de slaapkamer flarden op van verschillende slaapkamerhoor-
spelen. Zoals de piraat en het meisje: ‘Klaar om te enteren, *milady*.’
Of het strenge schoolhoofd: ‘O, jij bent wel een heel stout meisje.’
Hij zette een nummer op van Tom Jones of Robert Goulet – ik
denk dat hij die nummers playbackte – en deed alsof moeder een
groupie was. ‘*What’s new, pussycat?* Heeft Kitty een beetje genoten
van het concert?’

Niet één keer hoorde ik tijdens die seksspelletjes de stem van
mijn moeder, en afgaande op hoe snel Claude na afloop in zijn
korte zijden ochtendjas de slaapkamer uit kwam, had de seks zelf

minder om het lijf dan Claudes narratieve voorspel. Soms ging ik onder een kussen liggen om de feitelijke woorden buiten te sluiten, maar in dat huis was er geen ontkomen aan zijn donkere stem.

Mr Voice was alomtegenwoordig in die tijd; op mijn tiende was er geen ontsnappen aan zijn mededelingen dat er aardbeientaartjes waren ‘voor iedereen die zijn eigen bord opruimt’, hoorde ik hem op de hifi-installatie vertellen dat ik naar Appliance Round Up moest gaan voor ‘de koopjesrodeo’, of hoorde ik hem mijn moeder ‘mijn sexy cheerleader’ noemen.

Op een avond zaten ze midden in een of ander Romeins orgiespel (‘Stop nog eens zo’n sappige druif in mijn mond, huismeid’) toen de deur van mijn slaapkamer openvloog. Het was een weekend waarin Claude zijn zoon had, en in de deuropening stond mijn stiefbroer Brian, met een geschokte blik in zijn ogen.

Zonder een woord te zeggen pakte hij mijn hand, trok me mee naar zijn eigen slaapkamer en zei dat ik op de grond moest gaan zitten, bij zijn stereo-installatie. ‘Weet je,’ zei hij, ‘als ik er niet ben en die ellende begint weer, ga dan maar gewoon naar mijn kamer, oké?’ Toen zette hij zijn zwarte koptelefoon op mijn hoofd en draaide de volumeknop open: Crosby, Stills & Nash.

Ik sloot mijn ogen en frunnikte tijdens het luisteren wat aan het krullende snoer. In mijn gedachten veranderde *Wooden Ships* halverwege in het verhaal van Brian en mij – *Go, take your sister then, by the hand...*

Ik deed mijn ogen open. Brian zat op zijn bed, in kleermakerszit, en hij vulde een of ander pijpje met een soort groenbruine muls waarvan ik aanvoelde dat het marihuana moest zijn. Ik zette de koptelefoon af. Meteen hoorde ik Claudes stem, verder weg dan toen ik op mijn eigen kamer had gezeten, maar nog altijd vol en sonoor. ‘Ja, dat vind je lekker hè, stoute meid?’

‘Weet je, het is niet eens de seks’, zei Brian. ‘Wat mij stoort zijn al die toneelstukjes.’

Toen keek hij naar me op en hield zijn hoofd schuin. ‘Je lijkt écht op haar’, zei hij.

Dat hoorde ik in die tijd wel vaker. Ik keek dan altijd in de spiegel naar mijn gezicht en dacht: echt? Iedereen zei dat ze zo mooi was. Wilde dat zeggen dat ik ook mooi was? Zou mijn vader me herkennen als hij me zou zien? Zou ik vijftig vriendjes krijgen en dan, op een dag, mijn uiterlijk te gelde maken, alsof het een bankrekening was? En wat maakte iemand eigenlijk mooi? Moeder had twee ogen, wenkbrauwen, een neus, een mond – zoals iedereen. Ik voelde me mollig en had een neus vol sproeten. Zou ik net zo lang worden als zij? Zouden mijn puistjes verdwijnen? Zou haar gezicht mijn gezicht worden? Wat betekende dat woord eigenlijk, ‘mooi’?

Maar dit keer was ik dolgelukkig om te horen dat ik op haar leek. Ik zette de koptelefoon weer op, glimlachte en sloot mijn ogen om naar het nummer te luisteren – *We are leaving* – en die middag rook ik voor het eerst van mijn leven een hasjlucht – *you don’t need us* – terwijl Claude afrekende met zijn weerspannige dienstmeisje.

Niet lang nadat het was begonnen, hooguit een jaar, leek het afgelopen te zijn met de seks tussen moeder en Claude – of in ieder geval met het luidkeelse, aanstellerige voorspel. Ik vroeg me af of mijn moeder er gewoon genoeg van had. Of misschien had Brian een opmerking gemaakt over de dunne muren.

Nu ik zelf twee keer ben getrouwd in de veertig jaar daarna, weet ik dat een huwelijk na een tijdje in rustiger, kabbelend vaarwater kan belanden, en misschien was dat ook het geval met moeder en Mr Voice. Hoe dan ook, ik kan me geen gelukkigere, harmonieuzere tijd herinneren dan het tweede jaar van mijn moeders huwelijk met Claude. Onze dagen zagen er heel anders uit dan in het appartement in de stad, en elke middag als ik uit school kwam, was ze thuis, en ook elke avond als ik naar bed ging. Ze had haar baan bij de juwelier opgezegd en zich op haar huisvrouwenbestaan gestort:

koken, schoonmaken, de was doen. Ze kleepte zich zelfs als een moeder: haar rokken kropen langzaam over haar dijen richting haar knieën. Op een dag vroeg ik, toen ik me aankleedde om naar school te gaan, wat er met mijn trui was gebeurd. Hij voelde vreemd stug. ‘O, die heb ik gestreken’, zei moeder.

Strijken. Het moest niet veel gekker worden.

Claude leek ook gelukkig, of in ieder geval was hij druk bezig. Hij had net een nieuw bedrijf opgezet – ‘Mr Voice veroverd het land!’ – en hij las boeken voor op cassette: Bijbelverhalen, westerns en thrillers, voornamelijk voor vrachtwagenchauffeurs. ‘Elke nieuwe vrachtwagen heeft een cassettespeler’, zei hij. ‘En ik kom in al die cassettespelers te zitten.’

Claude werkte samen met ene Lowell, een jurist die tot taak had de rechten voor die boeken te regelen. Ik was dolblij met Claudes nieuwe werk, omdat ik hem nu niet meer steeds hoorde op de radio en de tv. Hij was niet langer Mr Voice, maar mijn stiefvader, die me hielp met mijn huiswerk en mijn laatste loszittende tand uittrok. Ik weet niet of het door het nieuwe bedrijf kwam, maar Claude leek tien jaar ouder te worden in het jaar dat hij *De verhalen van Mr Voice* insprak. De zwierige lok haar op zijn voorhoofd verdween; wat er nog aan de zijkanten en de achterkant restte, was lang en grijs. Met het ronde brilletje dat hij inmiddels droeg, had hij wel iets van Benjamin Franklin. Mijn moeder en hij kregen steeds meer weg van een vader en dochter dan van een echtpaar.

Dat jaar bracht Brian ook meer tijd bij ons thuis door, wat ik heel fijn vond. In het begin deed hij afstandelijk tegen moeder, maar als ze iets was, was het wel vasthoudend, én innemend: ze begon een charmeoffensief en wist hem voor zich te winnen, complimenteerde hem met zijn kleren en zijn kapsel en maakte minstens één keer per week zijn lievelingseten, taco’s. Ze noemde hem ‘Bri-guy’ en woelde aan de eettafel altijd even door zijn haar. Brian speelde gitaar in een tweepersoonsbandje met zijn schoolvriend, Clay, die

drumde. Moeder spoorde de jongens aan om in de garage een oefenruimte in te richten. Clay was lang, had donker haar en een indringende blik, en de aandacht die moeder hem gaf had iets ongemakkelijks. ‘Als dat onze Clay niet is’, zei ze bijvoorbeeld stralend, of: ‘Clay, hoe is het toch mogelijk dat je elke keer dat ik je zie nóg knapper bent?’

Dat voorjaar regelde moeder gitaarles voor Brian, bij ene Allen, die ze kende en die in een plaatselijk bandje speelde, Treason. Ik herinnerde me Allen als een van de mannen met wie ze ooit iets had gehad in haar ‘niet teuten’-periode – een van de moordverdachten, zoals ik ze zag –, en wel als de musicus: een gladjaker met lang blond haar die moeder altijd kwam ophalen op zijn motor, waarna ze naar een club in de stad gingen, Washboard Willies.

Maar kennelijk was hij een uitstekende leraar, want Brian ging met sprongen vooruit. Ik vond het geweldig dat Brian het gitaarspelen zo serieus nam. Ik zat op de grond in zijn slaapkamer terwijl hij het begin speelde van *Stairway to Heaven* of de intro van *Layla*. Brians stem was, in tegenstelling tot die van zijn vader, hoog en schrill, maar evengoed hield ik mijn adem in als hij zong, en soms smokkelde hij mijn naam de tekst in, zoals in het refrein van *Melissa*, van de Allman Brothers. *But back home he'll always run to sweet Tanya...*

Op een dag zat ik op mijn kamer huiswerk te maken toen ik moeder en Brian thuis hoorde komen van gitaarles. Ik sprong van mijn bed en stoof naar de hal, maar op datzelfde moment hoorde ik de deur met een klap dichtslaan. Brian stampte langs me en smeed zijn gitaar in de kast in zijn slaapkamer. Moeder liep naar de keuken en stak een sigaret op. Ik bleef in Brians deuropening hangen, wachtend totdat hij willekeurig welk nummer zou spelen waaraan hij die dag met Allen had gewerkt, maar hij ging op bed zitten en sloeg een boek open. Hij zei dat hij het helemaal had gehad met die gitaar.

‘Waarom?’ vroeg ik.

‘Gitaar is voor eikels’, zei hij. Hij keek op van zijn boek en wierp een blik over mijn schouder, in de richting van de keuken.

‘En Clay dan?’ zei ik. ‘En de band dan?’

‘Er is geen band’, snauwde hij. Voorzichtig liep ik zijn kamer uit.

Die avond aan tafel kon Brian het niet opbrengen mijn moeder aan te kijken. En zij leek gespannen met hem in de buurt. Ze keken allebei strak naar hun bord, terwijl Claude maar bleef ratelen over het verhaal dat hij die dag had opgenomen – een roman over een sheriff die een bandiet neerschiet en zich uiteindelijk over het paard van de dode man ontfermt. Claude had werkelijk geen idee wat er speelde. Ondertussen was ik woedend op moeder. Er was duidelijk iets gebeurd, en ik voelde aan mijn water dat het iets met haar te maken had. Ik zou het haar nooit vergeven als ze Brian verjoeg.

De volgende dag doorzocht moeder Brians kamer, vond zijn haspijpje en liet dat aan Claude zien toen hij thuiskwam. Ik kon ze in mijn kamer horen ruziemaken. ‘Ik accepteer dit niet in mijn huis’, zei ze. ‘Stel dat hij dit rookt als Tanya erbij is?’

‘Ik ga wel met hem praten’, zei Claude. ‘Het is een verwarrende tijd voor jonge mensen.’

‘Verwarrend?’ snoof moeder. ‘Je zoon is een junk. En ik wil hem niet bij Tanya in de buurt hebben. Punt.’

‘Linda, wees nou redelijk.’

Zo ging het een tijdje over en weer. Ik liep naar Brians kamer, liet mijn hand over zijn gitaar glijden, zette *Wooden Ships* op en kroop weg in zijn koptelefoon.

Soms verandert je leven op ingrijpende, dramatische wijze, alsof je bent gecast voor een rol waarvoor je nooit auditie hebt gedaan. Bepaalde ogenblikken hebben de kracht van belangrijke scènes: er wordt met je gepronkt op een bruiloft, in je paarse jurkje; iemand

zet een koptelefoon op je hoofd en laat je een nummertje horen. Maar andere scènes spelen zich achter de coulissen af – op een ochtend realiseer je je bij het wakker worden dat iets voortaan iets anders is.

Zo kon het gebeuren dat moeder er in de zomer van 1976, vlak voor mijn twaalfde verjaardag, vandoor ging met Allen, Brians gitaarleraar. Ik kan me niet herinneren dat iemand het me vertelde en ik herinner me ook geen verhitte gesprekken of ruzies tussen haar en Claude. Ik had niet eens afscheid kunnen nemen. Ik herinner me alleen dat ik ineens begreep waarom Brian was gestopt met gitaarspelen, en dat ik ineens wist dat Treason op tournee ging om een groter publiek te bereiken, en dat moeder meeinging.

Ik was echt woedend op haar, veel bozer – denk ik achteraf – dan Claude. Maar die hele periode is als een waas, één grote verwarring, waardoor ik het me moeilijk precies kan herinneren. Misschien kwam het door de schok van wat er was gebeurd, of misschien gewoon door de vaagheid van de adolescentie. Later heb ik een soortgelijke transformatie waargenomen bij mijn eigen dochters – een intens ontwaken van een zelfbewustzijn, dat maakt dat de rest van de wereld voor pubers nauwelijks meer lijkt te bestaan. Het observatievermogen van een kind is het scherpst, denk ik, tussen de acht en de elf; tegen de tijd dat we dertien zijn, kunnen we niet meer voorbij onszelf kijken.

Hoe het ook kwam, ik herinner me vooral dat mijn leven met moeder en Claude soepel overging in een leven met alleen Claude. We ontwikkelden een rustige, harmonieuze verstandhouding. We aten samen en keken samen tv. Op dinsdagavond, als ik klaar was met mijn huiswerk, maakte Claude popcorn en keken we naar *Happy Days* en *Laverne & Shirley*. Toen Marshall Doyle me op school vroeg of ik ‘met hem wilde gaan’, legde Claude uit wat dat betekende en hielp me aan de woorden om ‘Nee, dank je’ te zeggen. Toen ik ongesteld werd, ging Claude met me naar de winkel om

tampons te kopen en legde me de grondbeginselen uit van de vrouwelijke voortplantingsorganen en de menselijke seksualiteit, iets wat moeder had nagelaten. Gelukkig begon hij tijdens dat seksverhaal niet over piraten of stoute schoolmeisjes of Robert Goulet.

Brian kwam dat jaar vaak langs. Hij volgde lessen aan Spokane Falls Community College, en we aten zeker twee keer per week samen. Ik zat in de onderbouw en voelde mijn lichaam veranderen. Mijn armen leken haast elke nacht te groeien, mijn shirts werden te klein, mijn broekspijpen zweefden hoog boven de grond. Ik deed mijn oefenbeha weg en rommelde wat in de doos met moeders oude Playtex- en Maidenform-beha's, tot ik er een paar had gevonden die pasten – een zachte witte, een limoengroene en een huidkleurige puntbeha uit de jaren 1960, die ik maar één keer heb gedragen. Rond die tijd werd ik me er ook van bewust dat jongens en mannen aandachtiger naar me keken. De blik in hun ogen had een soort zwaarte, een lading die ik zowel met een zeker ongemak als een zekere vertrouwdheid wist te plaatsen, alsof ik dit diep van binnen altijd al had zien aankomen. Zo was het dus om háár te zijn, om het gevoel te hebben op een podium te staan. Ik herinnerde me haar maniertjes, hoe ze onverschilligheid veinsde maar ondertussen alle aandacht wist vast te houden, en ik deed mijn best om haar gebaartjes van destijds te imiteren: op precies het juiste moment even wegstijven, hoofd iets schuin houden en ogen opslaan, lachend een haarlok over mijn schouder gooien.

Ik kreeg steeds meer aandacht van jongens, maar de enige van wie ik echt wilde dat hij me zou zien staan – Brian – beschouwde me nog altijd als een kind. Hij noemde me 'r'tje' of 'Tanny'. Elke ochtend bij het aankleden dacht ik aan hem – zou Brian deze rok, deze blouse, deze spijkerbroek mooi vinden? Toen ik make-up ging gebruiken om er ouder uit te zien, liet hij duidelijk merken dat maar niks te vinden: 'Er zit troep op je gezicht, Tanny.' Clay, de lange jongen met de indringende blik, kwam veel bij ons over de vloer, en

terwijl Brian me niet zag staan, lag dat voor Clay duidelijk anders. ‘Jezus, er wordt er eentje volwassen’, zei hij dan, waarop Brian naar mij keek alsof hij het nauwelijks kon geloven. Om vervolgens schoorvoetend te brommen: ‘Hmm, het zal wel.’ Of: ‘Jasses.’

Zo kwam het dat ik met Clay begon te flirten. Dat was ook iets wat ik moeder had zien doen: een man inpalmen via zijn vriend. Zodra ik hoorde dat ze in de garage Clays drumstel neerzetten, trok ik een short aan en ging ook naar de garage, pakte mijn fiets en reed heel langzaam weg. ‘Dag Brian. Dag Clay.’

Clay keek me met een scheeflachje na terwijl ik wegreed, en Brian stemde zijn gitaar. Ik voelde hun blikken heen en weer schieten, die van Clay naar mij, die van Brian naar Clay, en vervolgens ook die van Brian naar mij. Het was niet echt een vooropgezet plan. Maar ergens diep vanbinnen voelde ik ongetwijfeld aan dat jaloezie de weg was naar Brians hart. Ik wist ook dat het raar was om verliefd te zijn op je stiefbroer en dat geheim hield ik dan ook goed verborgen, uit schaamte en uit angst dat het betekende dat ik een viezerik was.

Meestal was ik na school een paar uurtjes alleen thuis, en soms ging ik dan naar Brians kamer, snuffelde wat tussen zijn kleren en zijn cd’s, en fantaseerde dat hij er ook was. Op een dag ging net op dat moment de bel. Ik rende naar de voordeur, deed hem open en zag Clay staan.

‘Hey, Tanya’, zei hij. Zijn blik gleed over mijn lichaam, van boven naar beneden en terug, alsof hij naar een jojo keek.

‘Brian is er niet’, zei ik. ‘Hij is bij zijn moeder.’ Ik probeerde achtelozter te doen dan anders, omdat Brian er niet was en ik hem dus niet jaloers hoefde te maken. Maar later vroeg ik het me af: Hield ik mijn hoofd schuin, stak ik een heup naar voren? Was het mijn schuld?

‘O’, zei Clay. En toen: ‘Shit.’ Hij keek even over zijn schouder naar zijn blauwe Nova, die vanaf de oprit naar ons leek te loeren. ‘Dus je bent alleen thuis?’

Ik keek strak naar mijn schoenen. ‘Eh, ja... maar Claude kan elk moment uit zijn werk komen.’

Hij vroeg of hij even bij ons mocht bellen, en toen ik ja zei, liep hij achter me aan naar binnen, iets te dicht op me, voor mijn gevoel. In de keuken pakte ik de hoorn van de telefoon die aan de muur hing, draaide me om en gaf hem de hoorn. Maar hij hing meteen weer op. ‘Nummer vergeten.’ Toen deed hij een stap naar voren, duwde mij naar achteren totdat ik tegen de muur stond.

‘Clay...’ Ik legde mijn hand tegen zijn borst, zoals ik me herinnerde dat ik moeder had zien doen – een manier om iemand aan te raken en tegelijkertijd op afstand te houden.

Maar hij kwam steeds dichterbij, drukte me tegen de muur. Hij kustte me, niet op de manier waarop jongens van mijn leeftijd kusten, maar meer alsof hij me met zijn tong probeerde open te wrikken. Ik sloot mijn ogen en probeerde me voor te stellen dat ik met Brian kustte, maar het voelde niet goed. Ik kon me niet voorstellen dat Brian zo zou kussen. Clays handen waren overal, ze knepen en kneedden.

En ik dacht: Weet hij wel dat ik nog maar dertien ben? Welke negentienjarige jongen wil dit met iemand die nog maar dertien is? Dat is toch walgelijk? Ik duwde harder tegen zijn borstkas. ‘Clay, niet doen...’

Maar hij kustte me alleen nog maar verbeterer, plette mijn lippen tegen mijn tanden. Hij zoog in mijn hals en zei: ‘Ga me nou niet vertellen dat jij dit niet wil. Zoals jij eruitziet?’

Ik kon geen wijs uit zijn woorden. *Wat niet vertellen? Dat ik wat niet wil? Dat ik er hoe uitzie? Hoezo?*

Later vraag je je af: Heb ik het laten gebeuren? Heb ik het ernaar gemaakt? Maar het ging zo snel, zijn handen waren zo dwingend, vlug, agressief, alsof ik op twee fronten tegelijk strijd moest leveren. Ik probeerde te voorkomen dat zijn rechterhand mijn linkerborst fijnkneep, maar ondertussen ging zijn linkerhand

langs de binnenkant van mijn rechterdij omhoog, en al die tijd stak zijn tong diep in mijn mond. *Niet vertellen... niet wil... zoals jij eruitziet.* Hij trok me op de keukenvloer, zijn volle gewicht boven op me. Ik probeerde hem lang genoeg af te weren om te kunnen nadenken, maar er was geen tijd voor gedachten, er was enkel de strijd met die handen. Terwijl ik de rechterhand tegenhield, maakte de linker mijn beha los; terwijl ik de linker tegenhield, wrong de rechter zich ruw in de voorkant van mijn spijkerbroek. Ik greep zijn rechterarm maar zijn vingers gleden over mijn bekken. Ik hapte naar adem. Niemand had me ooit daar aangeraakt. Gelukkig droeg ik een heel strakke spijkerbroek en op hetzelfde moment dat ik mijn benen tegen elkaar kneep, vormde zich een duidelijke gedachte: *ik wil dit niet.* Maar de afstand tussen mijn geest en mijn mond leek nauwelijks te overbruggen en zijn tong maakte dat ik geen woord kon uitbrengen en de paniek gierde door mijn lijf – paniek dat hij me zou laten stikken met zijn tong. Maar op dat moment hoorde ik vanuit de hemel de stem van God neerdalen over de vloerbedekking van die mauve jarenzeventigkeuken.

‘Kleine smeerlap!’ In mijn herinnering rinkelde het serviesgoed en trilden de ramen en stoven alle vogels uiteen op het moment dat Claude thuiskwam, de deur van de garage naar de keuken opendeed en Clay op de grond aantrof, worstelend met zijn stiefdochter. Clay deinsde achteruit bij het gebulder van Mr Voice; zijn pols bleef achter mijn rits haken toen hij zijn hand uit mijn broek rukte. ‘Hou je poten thuis, man! Ze is pas dertien!’

Er volgden een hoop commotie, een felle trap (Claude), een hoop verontschuldiging (Clay) en een paar tranen (ik), waarna Claude Clay bij zijn lurven greep en hem de deur uit zette. ‘Laat ik je hier nooit meer zien!’

Ik rende naar mijn kamer en ging met opgetrokken knieën op bed liggen, terwijl de Nova sputterend tot leven kwam en in z’n achteruit van onze oprit schoot.

Voor mijn gevoel lag ik een eeuwigheid alleen op mijn kamer. Ik vermoed dat Claude een stevige borrel had genomen om zich moed in te drinken – ik kon het ruiken toen hij in mijn deuropening verscheen. ‘Hé. Gaat het een beetje?’

Ik knikte.

‘Hoor eens, het was niet mijn bedoeling... Ik weet niet of...’ Zo te zien had hij het moeilijk. ‘Ik moet dit vragen... Was dit iets... wat jij ook wilde?’

‘Nee.’ Ik begon te huilen. ‘Volgens mij niet.’

‘Dat dacht ik al.’ Hij knikte. ‘Luister goed, dit is iets wat je nooit hoeft te doen. Met jongens. Ze kunnen... behoorlijk... aandringen. Dan moet je gewoon nee zeggen. En nee blijven zeggen. Hij heeft niet het recht om...’

Hij was nog niet uitgepraat of ik begon nog harder te huilen. ‘Het was zo verwarrend. Hij zei... dat ik het wilde. Zoals ik eruit zie.’ Snikkend sloeg ik mijn handen voor mijn gezicht.

Claude kwam binnen en ging op mijn bed zitten.

‘Dat is niet waar. Dat weet je toch wel, hè?’

Ik knikte, maar ik kon niet ophouden met huilen.

‘Wil je weten hoe je eruitziet?’ Claude pakte me bij mijn kin en tilde mijn hoofd iets op. ‘Je ziet eruit als Tanya. Dit is Tanya’s gezicht. Duidelijk? Het is van jou, niet van een of andere jongen. En luister goed: het is ook niet háár gezicht.’

We wisten allebei precies wie hij met ‘haar’ bedoelde.

‘Dit is Tanya’s gezicht.’

Ik keek in zijn uitpuilende ogen, keek naar de aderen die kris-kras over zijn kalende voorhoofd liepen, het grijze haar dat alle kanten op stond. ‘Claude?’

‘Ja?’

‘Moeten we dit aan Brian vertellen?’ vroeg ik zachtjes.

‘Brian? Wat heeft hij...’ Hij hield zijn hoofd schuin, keek me aan, en niet voor het eerst werd me duidelijk dat Mr Voice veel

meer wist dan hij ooit liet doorschemeren. ‘O’, zei hij. ‘O, Brian.’

‘Ik wil niet dat hij denkt dat ik iets ergs heb gedaan.’

Claude glimlachte, en als hij al dacht dat er iets met mij mis was omdat ik een oogje had op mijn stiefbroer, dan liet hij daar niets van merken. ‘Je hebt helemaal niets ergs gedaan. En maak je maar geen zorgen over Brian.’

En ja hoor, niet lang daarna werd me weer iets duidelijk, ook nu weer zonder al te veel tamtam: Brian was homo. Claude wist het ongetwijfeld al langer. Hij was ruimdenkender dan de meeste mannen in die tijd: hij accepteerde het net zo makkelijk als hij ooit zou hebben geaccepteerd dat Brian op meisjes zou vallen. Dus toen Brian met een vriendje thuiskwam, heette Claude hem welkom zonder dat die diepe stem ook maar even haperde. ‘Nog wat rosbief, Kevin?’

We hadden het er laatst nog over, Brian en ik, op Claudes begrafenis, dat Mr Voice je altijd weer wist te verrassen, omdat je door zijn sullige uiterlijk en zijn merkwaardige manier van doen soms vergat wat een goed hart hij had. Er stond een overlijdensbericht in de krant, minder groots dan het artikel van destijds over zijn bruiloft, maar toch mooi, met een nadruk op de periode waarin hij bekend had gestaan als de stem van Spokane. Claudes luisterboekenproject was een fiasco geworden, voornamelijk doordat zijn partner had verzuimd de rechten op de voorgelezen boeken te kopen. Claude trof verschillende schikkingen en deed daarna nog vijfentwintig jaar lang stemmenwerk, maar het was duidelijk dat zijn hoogtijdagen voorbij waren. Op latere leeftijd, toen ik allang het huis uit was (na een studie, een verhuizing naar Denver, twee huwelijken, een carrière), hertrouwde hij met Karen, een aardige vrouw die altijd op fluisterton sprak – alsof er niet voldoende vocale kracht in huis was voor twee – maar die luidkeels snikte op Claudes begrafenis.

Na afloop van de begrafenis was er een receptie. Ik zat te praten

met Brian en zijn echtgenoot Dale, een lange, rustige man, en hun twee geadopteerde kinderen. Mijn tweede echtgenoot, Everett, was verhinderd en mijn oudste dochter, Brittany, studeerde elders, dus was mijn andere dochter, Meaghan van zeventien, meegekomen, en ze was zo goed geweest haar piercings uit te doen en een jurkje aan te trekken dat het merendeel van haar tattoos aan het oog onttrok.

‘Wat ben je mooi’, zei Dale tegen Meaghan. ‘Sprekend je moeder.’

Ik keek Brian aan en we glimlachten. Ik voelde weemoed en warmte voor mijn stiefbroer, mijn eerste liefde. Ik moest eraan denken hoe vaak ik die woorden vroeger zelf had gehoord – ‘sprekend je moeder’ – en hoe er ineens een einde aan was gekomen.

Ook dat valt onder de dingen waaraan ik nauwelijks herinneringen heb. Ik was veertien en het was niet lang na het voorval met Clay. Ik herinner me dat Claude me uit school kwam halen in zijn Lincoln Continental, maar kennelijk had ik het al gehoord van een leraar of van het schoolhoofd, want toen ik instapte leek ik het al te weten; ik herinner me alleen dat hij me vertelde hóé het was gebeurd. Ze was inmiddels twee jaar weg. We hadden een paar keer gebeld en ze had haar excuses aangeboden dat ze zonder een woord te zeggen was verdwenen. Er was nog heel even sprake van geweest dat ik de zomers in Los Angeles zou doorbrengen, maar Treason had succes in het zuiden van Californië en het was duidelijk dat moeder voorlopig niet van plan was terug te keren naar Spokane, en ook dat een tourbus eigenlijk geen geschikte plek was voor een meisje.

Allen had niet achter het stuur gezeten. Claude dacht dat het misschien de drummer was geweest, die aan het stuur in slaap was gevallen. Wiens schuld het ook was, de Treason-tourbus ging over de middenlijn en raakte een andere auto, niet ver van het plaatsje Victorville. Enkele jaren lang zei ik dat in stilte, als een

soort bezwering: *Vic-tor-ville*. Er kwamen drie mensen om het leven: de bestuurder van de andere auto, de bassist en mijn moeder. ‘Ze was op slag dood’, zei Claude, en uit de manier waarop hij dat zei maakte ik op dat dat iets positiefs moest zijn.

Ze werd gecremeerd en we hielden een bescheiden herdenkingsdienst in Spokane. De twee krengerige zussen van mijn moeder kwamen over, uit Oregon. Ik had ze maar een paar keer in mijn leven gezien; ze hadden niet de moeite genomen de bruiloft bij te wonen. Ze klakten misprijzend met hun tong: ‘Er was altijd wel wat met Linda.’ Ze keken me strak aan en zeiden: ‘Niet te geloven, hoe je op haar lijkt’, en ‘Twee druppels water’, op een toon alsof het met mij dus ook wel slecht zou aflopen. Ze zeiden dat ik bij hen kon komen wonen. Ik vroeg aan Claude of dat moest.

‘Natuurlijk niet’, zei hij. ‘Zeg maar dat je al een thuis hebt.’

Veel meer is er niet te vertellen, in ieder geval niet over het verhaal van mijn moeder. Mijn eigen verhaal is niet dat van haar, evenmin als het verhaal van mijn dochters dat van mij is, evenmin als mijn gezicht het hare is – zoals Claude me al die jaren daarvoor al duidelijk had gemaakt – of hun gezichten dat van mij. Je geeft je eigen leven vorm en ik heb een mooi leven gehad: eerst als lerares in het speciaal onderwijs, toen als adjunct-schoolhoofd, en inmiddels als hoofd van een middelbare school. Ik heb één niet zo leuke man gehad, één leuke man (in die volgorde), veel vrienden, een uitstekende gezondheid – wat valt er verder nog te zeggen over een mooi leven? Met het verstrijken van de jaren raakte de dood van moeder me steeds minder en waarschijnlijk dacht ik vooral aan haar toen mijn eigen dochters de leeftijd bereikten waarop de familietrekken steeds uitgesprokener werden: hetzelfde dikke, bruine haar, dezelfde scherpe jukbeenderen, hoge wenkbrauwen en theaterlicht-wimpers – en ook dezelfde blikken van onbekenden. Ik zwoer dat ik nooit de dingen zou zeggen die moeder tegen mij had gezegd, dat hun uiterlijk een bankrekening

is bijvoorbeeld – zéker niet tegen Meaghan, die nog iets anders van moeder heeft meegekregen, iets gevaarlijks: een zwoele charme die mannen de adem beneemt.

Toen Meaghan al die tattoos en piercings nam, was ik aanvankelijk boos – logisch, dat is je rol als moeder – maar ik kon het haar ook niet echt kwalijk nemen.

Destijds, op mijn veertiende, wist ik het allemaal nog niet zo goed. Ik zag moeders gezicht in de spiegel, en 's nachts in mijn dromen. En toen, een paar weken na haar dood, kwam Allen moeders spullen naar Claudes huis brengen – kleren, sieraden, een tasje, wat foto's, een make-upetui. Veel was het niet. Allens arm zat in het gips, hij had pinnen in zijn arm en zijn schouder en hij droeg een jeans met een spijkerjack. Een van zijn ogen was behoorlijk toegetakeld bij het ongeluk, het was helemaal rood en opgezet. Hij streek steeds zijn warrige, viezige blonde haar uit zijn ogen en keek me indringend aan. 'Jezus, wat lijkt je op haar', zei hij. 'Het is gewoon griezelig. Misschien heb je ook wel iets van mij, maar lang niet zoveel als zij altijd beweerde.'

En dat was dat. Ergens maakte het weinig uit, dat ik het wist. Twee jaar eerder zou het mijn hele leven op zijn kop hebben gezet. Maar ik geloof dat ik die dag alleen iets van voldoening voelde, in haar plaats, dat hij inderdaad bij haar was teruggekomen, precies zoals ze altijd had gezegd. Ze hadden dus toch iets 'speciaals' gehad, ze waren inderdaad voor elkaar voorbestemd geweest. Ik bedankte Allen dat hij haar spullen was komen brengen, keek hem na toen hij wegreed op zijn motor, en ging naar binnen om te gaan eten, met mijn vader.